

Krónika

IN MEMORIAM

Március 2-án Újvidéken elhunyt Vukovics Géza (1928–2007). Szabadkán született 1928-ban, jelentős publicisztikai, esszéírói, műfordítói és lapszerkesztői munkássága. Az általános iskolát és a gimnáziumot szülővárosában végezte, majd ezt követően a Tanárképző Főiskola magyar–orosz szakát végezte el 1957-ben Újvidéken. Már 1948-tól a Magyar Szó munkatársa volt, később a művelődési rovat szerkesztője lett, 1961-ben ő indította útjára a Kilátót, a lap irodalmi és művészeti mellékletét. 1967 és 1973 között a Magyar Szó főszerkesztője volt. Tagja volt két ciklusban a Híd szerkesztőbizottságának is. Két legjelentősebb szakmai elismerése az 1981-es Bazsalikom Műfordító Díj és a Magyar Újságíró-szövetség Aranytoll-díja, melyet 2005-ben vett át Budapesten. Két további elismerését 1989-ben kapta: Újvidék város Októberi Díját és munkásságáért az újságírói Életműdíjat. Önálló kötete, válogatott tárcáinak gyűjteménye Varázsszem címmel jelent meg 1988-ban, Villanások című publicisztikagyűjteménye pedig 2003-ban látott napvilágot. Kalapis Zoltánnal az Újságírók kézikönyvét írta meg 1989-ben. 1989-től nyugállományba vonult, de azután is a Magyar Szó munkatársa maradt.

DÍJAK

KOSSUTH-DÍJAS TOLNAI OTTÓ – Tolnai Ottó március 15-én vette át Budapesten a Kossuth-díjat, amelyet „az avantgárd hagyomány ma-

gas szintű megújításáért és a vajdasági magyar irodalom szervezésében vállalt szerepéért” kapott.

MANOJLOVIĆ-DÍJ TOLNAI OTTÓNAK – A nagybecskereki Városi Könyvtár 2006. évi Todor Manojlović-díját Tolnai Ottónak ítélte oda.

ARANYTOLL NÉMETH ISTVÁNNAK – A Magyar Újságírók Országos Szövetsége életműdíjnak számító Aranytollat adományozott Németh Istvánnak.

SAVA ŠUMANOVIĆ-DÍJ SZOMBATHY BÁLINTNAK – Sava Šumanović-díjban részesült Szombathy Bálint az újvidéki Art Expo képzőművészeti kiállításon.

NÉMETH LAJOS-DÍJ SEBŐK ZOLTÁNNAK – Sebők Zoltán vajdasági származású, Budapesten élő művészeti esszéíró március 15-én Budapesten Németh Lajos-díjat kapott.

SZABAD SAJTÓ DÍJ KLEMM JÓZSEFNEK – Március 15-én vette át Budapesten Klemm József, az Újvidéki Rádió igazgatóhelyettese, a Pro Media Újságíró-iskola vezetője a Szabad Sajtó Díjat.

TÁNCICS MIHÁLY-DÍJ DUDÁS KÁROLYNAK – A Hét Nap főszerkesztőjét Táncics Mihály-díjban részesítette a Magyar Újságírók Közössége.

RENDEZVÉNYEK

VERSÜNNEP – Március 3-án Szabadkán a Versünnep keretében az érdeklődők Bogdán Józseffel találkozhattak, valamint ezen a napon rendezték meg a hivatásos nemzetközi versmondó verseny délvidéki elődöntőjét.

A MAGYAR TANSZÉK 1848-RA EMLÉKEZŐ ÜNNEPI MŰSORA – Március 15-én az újvidéki Magyar Tanszéken hagyományos ünnepi műsort rendeztek. Az egybegyűlteket Láncz Irén tanszékvezető köszöntötte, a tanszék elsőéves hallgatói mutatták be műsorukat, melyet Katona Edit tanárnő állított össze.

II. NEMZETKÖZI TAVASZI KÖNYVVÁSÁR – Az Újvidéken március 21-én megnyílt könyvvásár vendége volt Esterházy Péter. A vásáron bemutatták Sava Babić két Esterházy-fordítását, illetve a fordító Esterházyról írt könyvét. A magyarországi vendéget Bányai János mutatta be szerb és magyar nyelven, Sava Babić és Vickó Árpád az Esterházy-művek fordításáról beszélt. A szerző részleteket olvasott fel a *Harmonia caelestis* című regényéből. Bányai János az alábbi szöveggel mutatta be a vásár vendégét.

Hölgyeim és uraim!

Hogyan kell (lehet) bemutatni egy író? Ha vannak elnémító kérdések, melyek torkunkra forrasztják a szót, akkor ez a kérdés bizony némaságra int. Mert az, hogy milyen egy író, meg hogy ki ő vajon, amire a bemutatásnak kellene válaszolnia, csak a könyveiből derülhet ki. Egészen pontosan, a könyvei olvasásából. Ha következetes lennék, és betartanám a magam szabta feltételeket, akkor most hazaküldeném önöket, tisztelt irodalomkedvelők, menjenek, és otthon a

karosszékekben, az asztalnál vagy az ágyban olvassák Esterházy Péter könyveit, azokból megtudhatják, ki is Esterházy Péter, meg azt is persze, hogy mi van a könyveiben. És máris véget lehetne vetni az író bemutatásának. Mégsem teszem, nem küldök haza senkit, üljenek csak itt csendben, később is hazamehetnek.

Esterházy Péter bemutatását az Esterházy-mondat bemutatásával kezdem. A mondatából derül ki, hogy ki is ez az író. A könyvek: regények, elbeszélések, drámák, cikkgyűjtemények – ilyen könyveket adott ki ez ideig Esterházy Péter – mondatokból épülnek, miként téglából a házak. Milyen mondatokat ír tehát Esterházy Péter? Magyar mondatokat természetesen, ami nem mellékes körülmény, mert írhatna akár hosszú, vagy akár rövid mondatokat is. Esterházy Péter magyar mondata se nem hosszú, se nem rövid, persze van köztük hosszú is meg rövid is, de nem ettől Esterházy-mondatok, hanem attól, hogy magyar mondatok. Most annak kellene utánajárni, mitől magyar Esterházy Péter rövid vagy hosszú, esetleg félhosszú mondata. Mert nem attól, hogy magyar nyelven íródtak a magyar mondattan szigorú vagy kevésbé szigorú szabályai szerint. Esterházy Péter különben is kedvvel szegi meg a szabályokat, a mondattaniakat is. Amíg könyveit írja, gondolom, állandóan a mondatok körül foglalatoskodik. Bővíti és szűkíti őket, szabja és varrja, részeit ragasztja és hegeszti, meg töröl is, persze, hozzákezd, abbahagyja, újrakezdi. Ha Esterházyt olvasnak, figyeljenek a mondatokra, keletkezésük is beléjük van írva, látszik rajtuk az író kezének a nyoma, mert az Esterházy-mondat kézzel íródik. Hogy hogyan, arról az *Egy két haris* (1996) című könyvének 177. és 178. oldalán olvashatnak egy hosszú, olyan hosszú

mondatot, hogy itt nem is idézhető egészében, legfeljebb a legvége: „mérgecsém a mondatot, dühösítem, őrzítem, haragítom, bősztítem, aggasztom a mondatot, nyugtalanítom a mondatot, izgatom a mondatot, tengetem a mondatot, vegetálok, éldegélem, élem, lakom, robotolom, húzom az igát, kulizom, kuli bot vág, töröm a mondatot, dolgozom”. Ehhez teszi hozzá: „Voltaképp ez is egy mondat, szegény, magyar mondat.” Önkomentár, ha úgy tetszik, önidézet, amilyenek Esterházy könyvei, főként a főművek, de persze, az összes, minden munkája az írónak, főmű. Ilyen a *Termelési-regény*, ahol az első részhez a jóval terjedelmesebb, csupa lapszéli vagy lapalji jegyzetből álló második rész tapad önkomentárként, ilyen idézethalmaz a *Bevezetés a szépirodalomba*, és ilyen önkomentárokból meg idézetekből épül a *Harmonia caelestis*, ahol a 371 számozott mondatához az Esterházy-család 201 vallomása fűződik idézetként és kommentárként. Ezeknek és Esterházy Péter más könyveinek, a Csokonai Lili neve alatt írott *Tizenhét hattyúknak*, a *Hrabal könyvének*, a *Hahn-Hahn grófnő pillantásának*, a korai novelláknak, a *Fancsikó és Pintának*, a *Pápai vizéken ne kalózkodjnak*, a Kertész Imrével közösen kiadott *Élet és irodalomnak*, a cikk- és esszégyűjteményeknek olvasásából derül ki, hogy ki is Esterházy Péter, az író, főként pedig az, hogy milyen is Esterházy Péter magyar mondata. Mert – most ismét Esterházy Péter mondatát idézem a mondatról – „Magyar mondat van – persze egypúpú, kétpúpú, idézem: sok, idézet vége –, van Kosztolányi előtti és Kosztolányi utáni mondat. A Kosztolányi előtti mondat lehet barokk, és akkor a Pázmányé, mindenki másé részhalmoz (többnyire nem is mondat), és nyelvújítás utáni; mondjuk a magyar mondat stáci-

ói, hevenyészve: Pázmány – Kemény Zsigmond – Kosztolányi – Ottlik – Sattóbbi (enyhén önéletrajzi megjegyzés). A magyar mondatot Esterházy Péter Kosztolányitól és Ottliktól tanulta, „kis Krúdy-fellazítással”. Maga mondja el, nem bízza rá, hogy felfedezzük. De azt is hozzáteszi, hogy „A magyar mondat rosszul tanulható, mert főképp hallás kell hozzá.” A hallás útján tanult magyar mondat is hagy maga után, mit is?, mondjuk kifogásolnivalót, hiszen – Esterházy maga beszéli el – Márai Sándor „morgott”, mert „kifogásolta a *Termelési-regény* olyik mondatának rendjét”. Ami tanulható, és a mondat tanulható, a magyar mondat hallás után tanulható, nem könnyű lecke, akár félre is tanulható, mert félrehallható, ezért, e veszedelem miatt van az, hogy az író, amennyiben valóban író, nem csak részhalmoz-mondatokat gyártó kis- vagy nagymester, akkor nincsen más dolga, annyi van csupán, hogy kézzel, az ujjai- val és tíz körmével küzdjön meg a mondatért. A küzdelem ára megtérül abban a vigaszban, egyetlen vigaszunkban, amiben az Esterházy-magyar mondat részesít bennünket.

Van Esterházy Péternek két paradigmatis mondata, sok paradigmatis mondata van, minden mondata paradigmatis, de ezúttal csak kettőre emlékeztetek. Az egyik a *Bevezetés a szépirodalomba* legvégén áll, a másik a *Harmonia caelestis* legelején. Az egyik: „Mindezt majd megírom még pontosabban is”, a másik: „Kutya nehéz úgy hazudni, ha az ember nem ösmeri az igazságot.” Az első egy hétszázal is több oldalas regény, vagy regények gyűjteménye végén, a másik egy szintén terjedelmes történelmi családregény első mondata. Minthogy tudjuk „Mondat csak akkor van, ha gondolat

van”, és amennyire csak lehet, tartjuk is magunkat ehhez, most megkérdezhető, miféle gondolat előzte meg, ha van, akkor előre van, a két paradigmaticusnak mondott mondatot. Ugyanaz a gondolat mindkettőt, az, hogy a mondat művelése, vésése és faragása, legfőképpen írása befejezhetetlen művelet és foglalatosság, nem lehet befejezni, csak abbahagyni lehet, és reménykedni abban, hogy az ember egyszer majd részese lesz az igazságnak, ha már birtokosa nem lehet...

Olvassanak Esterházyt, ennél többet nem mondhatok.

Március 21-én Esterházy Péter Szabadkán tartott irodalmi estet.

KÖNYVBEMUTATÓ

Február 26-án Nagybecskerekben bemutatták Kontra Ferenc Wien a sínen túl című könyvét.

Március 16-án mutatták be Balogh István Szilveszter Szilveszter című könyvét Szabadkán.

MEGJELENT

A szikes virágai. Észak-Bánát irodalmának gyűjteményes keresztmetszete. Aranybogár P. E., Egyházaskér, 2006

Bozóki Antal: Európai integrációs lexikon. Forum Könyvkiadó, Újvidék, 2007

SZÍNHÁZ

A SZABADKAI GYERMEKSZÍNHÁZ SZARAJEVÓBAN – Február utolsó hétvégéjén a szabadkai Gyermekszínház Szarajevóban vendégszerepelt. Előadták többek között a Szegény csizmadia és a Szélikirály című magyar produkciót.

AZ ÚJVIDÉKI SZÍNHÁZ ÉS A SZABADKAI NÉPSZÍNHÁZ TEMESVÁRON – A Temesváron március

1-je és 4-e között megrendezett eurorégiós minifesztiválon az Újvidéki Színház társulata bemutatta a Pogánytánc című darabját, a szabadkai Népszínház pedig a Záróra című produkciójával lépett fel.

7 LÉPÉS – Február 27-én Szabadkán a Gemza Péter–Mezei Szilárd-duó előadta 7 lépés című táncszínházi produkcióját.

BEMUTATÓ AZ ÚJVIDÉKI SZÍNHÁZBAN – Március 13-án mutatták be az Újvidéki Színházban Aaron Blumm/íj. Virág Gábor Hamlett halott című művét. Rendező: Puskás Zoltán. Szereplők: Balázs Áron, Huszta Dániel, Kovács Nemes Andor, Kőrösi István, Molnár Róbert, Német Attila, Pongó Gábor, Sirmer Zoltán, Varga Tamás, Lovas Csilla. Koreográfus: Bicskei István. Zene: Erős Ervin.

ZENE

ŐSEINK ZENÉJE – Március 3-án Zentán rendezték meg az Őseink zenéje népzenei gálaműsort.

LAJKÓ FÉLIX SZABADKÁN – Március 16-án Szabadkán lépett fel Lajkó Félix improvizációs előadással.

ÜNNEPI HANGVERSENY ZENTÁN – Március 17-én Zentán lépett Kálmán Imre, Megumi Teshima, Iris Kobal és a Garden vonósnégyes. Műsoron szerepeltek Brahms, Verebes Ernő, Kodály, Beethoven, Rahmaninov, Dvořák és Bartók művei.

KIÁLLÍTÁS

Március 6-án nyitotta meg Dormán László Léphaft Pál Lát lelet című kiállítását Budapesten a Kolta Galériában.

Március 6-án nyitották meg Szabadkán Gyurkovics Hunor eddigi munkásságának keresztmetszetét bemutató kiállítást.

NOVÁK Anikó összeállítása